

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โดย นายอนุพงษ์ จันทรเพ็งเพ็ญ
นายช่างสำรวจชำนาญงาน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๒. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

สรุปเนื้อหา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน จัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ โดยโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เป็นโครงการที่ตอบสนองต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บททางการเกษตร การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบรวมทั้งนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และโครงการนี้ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนสูงสุดของกรมพัฒนาที่ดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ในพื้นที่ทำการเกษตร ของเกษตรกร บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำ และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร หรือที่เราเรียกกันว่า “บ่อจิว” โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ๒,๕๐๐ บาท/บ่อ เพื่อเกษตรกรในพื้นที่นอกเขตชลประทานได้มีแหล่งน้ำที่เหมาะสมไว้ใช้สำหรับทำการเกษตร และยังเป็น การสนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสานตามหลักทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้มีขั้นตอนรายละเอียดการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ดังนี้

๑. การสำรวจและรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่มีความต้องการ

สำรวจความต้องการของเกษตรกรที่มีความสนใจแจ้งความจำนงเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ ซึ่งเกษตรกรจะต้องกรอกรายละเอียดความต้องการลงในใบสมัคร และเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน จะเรียงลำดับความต้องการเป็นข้อมูลรวบรวมเก็บไว้ โดยเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ

๑.๑ พื้นที่ขุดสระน้ำจะต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์ และมีหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการขุดสระน้ำ

๑.๒ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าขนย้ายเครื่องจักรกล จำนวน ๒,๕๐๐ บาทต่อบ่อ ให้ผู้รับจ้าง กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน ตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่ขุดสระน้ำ และความพร้อมของเกษตรกร

๒.การคัดเลือกเกษตรกร

๒.๑ คัดเลือกเกษตรกรจากแผนความต้องการสระน้ำที่เกษตรกรได้มายื่นความจำนงไว้แล้ว โดยนำความต้องการของเกษตรกรที่มาแจ้งความจำนงในการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา พิจารณาความสำคัญจากจังหวัดที่มีความต้องการมาก มาพิจารณากำหนดเป้าหมายและให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ

๒.๒ สถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาประจำตำบล/หมู่บ้าน สํารวจศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกรที่แจ้งความต้องการขุดสระน้ำไว้แล้ว เกษตรกรมีความตั้งใจประกอบอาชีพทางการเกษตร มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการ และสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ บ่อละ ๒,๕๐๐ บาท

๒.๓ เกษตรกรเป็นเจ้าของพื้นที่ก่อสร้างที่ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีเอกสารสิทธิ์ และหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการก่อสร้าง

๓.การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๓.๑ พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นของเกษตรกรที่เป็นผู้ถือครองที่ดิน หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดิน โดยต้องมีหลักฐานเอกสารสิทธิ์ที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนด น.ส.๓ น.ส.๓ ก. น.ส.๒ น.ส.๒ ก. ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก.๔-๑๔ ส.ป.ก.๔-๑๘ น.ค.๓ ก.ส.น.๕ ส.ค.๑ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริ ที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร สำหรับ น.ส.๒ และ น.ส.๒ ก. ต้องมีการตรวจสอบ ดังนี้

(๓.๑.๑) ผู้มีความประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการขุดสระน้ำ ต้องเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้มีสิทธิตามเอกสารสิทธิ์ในที่ดินประเภทใบจอง เว้นแต่กรณี ผู้มีสิทธิดังกล่าวเสียชีวิตแล้ว ผู้รับมรดกโดยชอบด้วยกฎหมาย อาจเป็นผู้ยื่นคำขอตั้งกล่าวแทนได้ (เอกสารสิทธิ์ประเภทใบจองไม่สามารถทำการซื้อขายหรือให้โดยเสนาหาได้)

(๓.๑.๒) ต้องมีการตรวจสอบว่าผู้รับใบจองหรือผู้รับมรดกโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวแล้วจริง

๓.๒ เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ หรือสอบถามเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานในพื้นที่ โดยสถานีพัฒนาที่ดิน ควรจะมีการทำรายงานบันทึกข้อสังเกตไว้

๓.๓ คัดเลือกพื้นที่ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานตามเงื่อนไขของโครงการ เป็นลำดับแรก คือเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดิน หลีกเลียงพื้นที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นาน และคุณภาพน้ำไม่ดี และควรพักการปลูกพืช เพื่อความสะดวกในการเข้าไปดำเนินการก่อสร้าง โดยเจ้าหน้าที่บริษัทผู้รับจ้างร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสา จะเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ที่คัดเลือกและสอบถามเกษตรกร

๓.๔ พื้นที่ดำเนินการควรมีขนาดไม่น้อยกว่า ๓๐ x ๔๐ ตารางเมตร โดยจะใช้พื้นที่ก่อสร้างสระอย่างน้อย ๒๐ x ๓๐ x ๒.๑ เมตร เพื่อให้เครื่องจักรสามารถทำงานได้โดยสะดวก และสามารถทำการเคลื่อนดิน ตกแต่งคันบ่อได้อย่างเรียบร้อย ทั้งนี้พื้นที่ดำเนินการควรมีการจัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างให้มีขนาดของกลุ่มและ

การกระจายตัวของสระเก็บน้ำให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกล ได้แก่ การจัดชุด เครื่องจักรกลเข้าทำงาน การเคลื่อนย้ายเครื่องจักรกลให้มีขนาดเหมาะสมกับระดับเศรษฐกิจ (Economy of Scale) ซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินการที่ทันเวลา และคุ้มค่ากับการลงทุน ทั้งในเขตพัฒนาที่ดินและยุทธศาสตร์จังหวัดอย่างสัมฤทธิ์ผล

๔. การดำเนินงานของสถานีพัฒนาที่ดิน

๔.๑ สถานีพัฒนาที่ดิน หมอหินอาสาประจำตำบล จัดประชุมชี้แจงรวมกลุ่มเกษตรกรที่คัดเลือกแล้ว เพื่อชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงาน และซักซ้อมความเข้าใจ

๔.๒ จัดลำดับบัญชีรายชื่อเกษตรกร ที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการขุดสระน้ำหลังผ่านการชี้แจง

๔.๓ สถานีพัฒนาที่ดินดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๙ และ พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

๔.๔ เมื่อได้ผู้รับจ้างแล้ว จึงจัดทำรายงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมพัฒนาที่ดิน

๔.๕ ดำเนินการทำสัญญา และกำกับติดตามดูแลการปฏิบัติงานตามข้อตกลงที่ทำไว้ ระหว่างสถานีพัฒนาที่ดิน กับผู้รับจ้าง โดยเกษตรกรเจ้าของที่ดินเป็นผู้ระบุตำแหน่งขุดสระน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบความเหมาะสม การเลือกรูปแบบของสระน้ำขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ และวางแผนการขุดสระน้ำตามที่ต้องการ ตามแบบที่กรมฯ กำหนด การกำกับการปฏิบัติงาน ให้ใช้กรอบแนวทางตามผู้รับจ้างได้ทำแผนการปฏิบัติการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ในแต่ละพื้นที่ไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

๔.๖ เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินดำเนินการติดตามสอบถามความต้องการของเกษตรกรในการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ และบูรณาการการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

ลักษณะบ่อที่กรมพัฒนาที่ดิน “จะขุดให้”

ที่มา : จากบทเรียนการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ LDD e-Training และคู่มือการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เกษตรกรที่สนใจสามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดทั่วประเทศ หรืออ่านเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน <http://www.ddd.go.th> ซึ่งสามารถยื่นคำร้อง/ลงทะเบียนเกษตรกรขอแหล่งน้ำผ่านออนไลน์ได้ด้วย

สระน้ำที่ทำการขุดเรียบร้อยแล้วพร้อมทั้งปล่อยน้ำลงบ่อ

ที่มา : จากบทเรียนการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ LDD e-Training และคู่มือการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

ภารกิจหลักของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ปฏิบัติงานโครงการสำรวจจัดทำสำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน จึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้เกษตรกรในพื้นที่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถนำฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มาประกอบกับข้อมูลด้านอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานความรู้ นำไปต่อยอดงานด้านแผนที่ในการสนับสนุนงานตามภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน ในอนาคตได้ เช่น งานโครงการต่างๆหรืองานวิจัย เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.ได้รับความรู้และมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๒.สามารถแนะนำให้เกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ให้มีความเข้าใจในขั้นตอน และระเบียบในการยื่นคำขอรับบริการได้อย่างถูกต้อง

๓.สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากบทเรียนมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด